

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih iz-
danjih ob torkih, četrtekih
in sobotah. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
uri večer. — Obojno izdanje stane:
za eno leto . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50
za tri mesece . . . 3.— „ „ „ 4.50
za pol leta . . . 6.— „ „ „ 9.—
za vse leto . . . 12.— „ „ „ 18.—
Naročnik je plačevati naprej za vsako leto
brez priložne naročnine se sprava na
ozira.

Posamične številke se dobivajo v pro-
dejalnih tobaka v Trstu po 2 nč.
izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

Javni shod

političnega društva „Edinost“ pri sv. Ivanu
dne 24. oktobra 1897.

Ostro, nenavadno hudo je brila burja minolo
medeljo popoldne. Bilo je jako neugodno vreme.
Vendar se je zbralo toliko slovenskih mož v dvo-
rani „Bralnega društva“ pri sv. Ivanu, da se je
ista lepo napolnila.

Takoj po 4. uri je otvoril zborovanje pred-
sednik pol. društva „Edinost“, g. prof. Matko
Mandić.

Sporočivši zborovalcem pozdrav političnega
društva „Edinost“, prijavil jim je, da bomo letos
nadaljevali z lanskimi shodi zapričeto delo. Našim
shodom je dvojni namen: poučevalni in pro-
izvedovalni. Poučevati treba naše ljudstvo o
njega pravicah in njega dolžnostih. To je, o dol-
žnostih ni treba govoriti mnogo, saj te jih obču-
timo sleherni dan sami. Drugače je s pravicami.
O teh treba govoriti mnogo. Pojasniti treba ljud-
stvu o pravicah, ki jih ima v občini, deželi in
državi; in sicer v uradu, v šolskih stvareh in na
gospodarskem polju. Ljudstvo mora vedeti, česa
sme zahtevati za svoje izpolnjevanje dolžnosti do
občine, dežele in države.

Političnemu društvu „Edinost“ je naloga, da
ustvarja nekaj most med ljudstvom in poslanci.
Zato je tem našim shodom tudi poizvedovalen na-
men. Društvo mora poizvedovati med narodom o
potrebah in željah istega, da more potem vse to
sporočati zastopnikom naroda, poslancem v dežel-
nih zborih in v državnem zboru. Želeti je torej,
da bi se ljudstvo intenzivno udeleževalo teh shodov
in da bi izjavljalo svoje menenja odkrito in brez
ovinkov, da izvedo o tem poslanci in da bodo
potem mogli terjati od vlade. (Splošno odobra-
vanje.)

Danes se sicer ne bomo bavili direktno
s katerim važečim vprašanjem, marveč mi je pri-
padla častna naloga, da vam nekoliko spregovorim
o splošnem političnem položaju, kakor se je razvil
od zadnjih državnozbornih volitev.

Predno pa govorim dalje, dolžnost mi je, da
vam predstavim gosp. zastopnika državne oblasti,
višega komisarja Bacherja, in navzoča deželna
poslanca Frana Dolenzia in Ivana Marijo Va-
tovca.

PODLISTEK

Metod.

Malomestna novela. — Spisal: Brčan.

Ves božji dan je hodil Metod okoli in mislil,
obupaval...

Bledga obraza je prišel proti mraku k Anici.
„Dober večer, Anica!“ — Sel je na stol.

„Dober večer“, mu je odgovorila. Pogledala
ga je in dejala: „Kaj ti pa je, Metod?“

„Nič, nič, ljuba moja“, je odvrnil on; „ne-
koliko me boli glava“.

Kmalu je ustal, gledal nekaj časa in dejal
naposled:

„Z Bogom, A-a anica!“
Objel jo je in poljubil.

„Lahko noč, Metod!“ je rekla Anica, ne da
bi slutila kaj hudega. — — —

Gospod trgovec Ziperlein je ravno povečerjal.
Sedel je na fotelji ter zadovoljno pušil svojo
smotko. Kar je ustopil v sobo Metod. Tega ni pri-

Občinstvo je pozdravilo najsimpatičnejš g.
zastopnika oblasti, gospoda narodna zastopnika
pa „Živio“-klici.

Govornik je nadaljeval:

Meseca marca t. l. so se vršile splošne volitve
za državni zbor. To veste sami, kako neugodno
so se izvršile iste pri nas na Primorskem, v Go-
rici, v Trstu in v Istri. V teh pokrajinah smo v
veliki večini Slovenci, oziroma Hrvati. In vendar
je naša večina zastopana le po 4 poslancih, sedesde
naši drugega jezika pa po 11. Večina ima štiri
poslance, manjšina pa je d najst! Gospoda! Tu
mora pač izpredvideti na prvi mah sleherni otrok,
da de takega izida volitev ni moglo priti zakonit-
nim potom ter da je tu morala sodelovati kaka
druga tajna sila. (Odobranje.)

Ali bilo kakor bilo, mi moramo računati s
tem, kar je. Dne 29. marca se je sešel državni
zbor, prvokrat po razširjenju volilne pravice na
takozvano V. kurijo. Število poslancev se je po-
množilo za 72. Popred je bilo v zbornici 353 po-
slancev, sedaj jih je 425. Takoj po otvorjenju dr-
žavnega zbora zbrali so se hrvatski in slovenski
poslanci na Dunaju v pogovore, kako bi se mogla
izpolniti splošna iskrena želja, to je, da bi se vsi
naši zastopniki zjediniili v posebnem klubu, da bi
mogli zložiti in zjedinjeni delati za to, kar nam
gre po božjem in človeškem zakonu.

Dne 1. aprila je prišlo do srečnega uspeha.
Zasnovala se je parlamentarna skupina pod imenom
„Slovaška krščansko-narodna zveza“. (Živahno
odobranje.) V naši zvezi je 35 poslancev. Vsi
hrvatski in slovenski in nekaj Malorusov in Čehov.

Tekoj po otvorjenju državnega zbora je bilo
menenje splošno, da bo de vladi glavna in prva
skrb, da si zasnuje trdno in zanesljivo večino.
Tako je povsod drugod, kajti ni možno misliti si
uspešnega vladanja brez sodelovanja zanesljive
večine. In res je gledala tudi Badenijska vlada, da
si ustvari večino. Toda sestaviti jo je hotela iz
takih elementov, da se jej ni mogla posrečiti nje
nakana. Hotela je namreč stlačiti v večino Čeha,
Poljake, nekaj nemških liberalcev in naše Itali-
jane! (Živahna veselost.) Ta kombinacija se torej
ni posrečila grofu Badeniju. In do te kombinacije
je menda prišel v glavnem zato, ker ni slutil, da
se snuje naša zveza. Slovaška krščansko narodna
je torej preprečila večino, kakoršnja si je snoval

čakoval Ziperlein; žarek upanja mu je razvelil
obraz. Toda jedva je pogledal Metoda, takoj ga je
minilo to upanje.

Bil je zelo izpremenjen. Njegov obraz je bil
bled, ustnice so nervozno trepetale, oči so zrla
ravnodušno trgovca; vse telo se mu je treslo.

„Oče“, je začel Metod počasi; vsako besedo
je povdaril glasno, „oče, prišel sem vas prosit.
Prepovedali ste mi, priti k vam, dokler ne bi bil
voljan poročiti se s Tončko, a prišel sem vendar..
Prišel sem vas prosit... Usmilite se me oče, in od-
stopite od svojega sklepa! Prosim vas, oče, prosim!“

Ziperleinovo srce se je omečilo, pa le za ne-
koliko časa. Njegov obraz je takoj zopet dobil iste
ostre poteze kakor prej, in dejal je trdnim glasom:

„Metod, ne morem Pogodba je že sklenjena.
Ne bodi nespameten, oženi se s Tončko“...

„Dobro, oče, nečem vas poslušati dalje“, mu
je prekinil Metod besedo. „Hvala vam za vse do-
brote, ki sem jih prejel... Z Bogom, oče!“

Stopil je k njemu, pogledal mu v obraz in

grof Badeni! Ko je bila ustvarjena naša zveza
zasnovala se je tudi nova, sedanja večina, za hrb-
tom grofa Badenija in proti njegovi volji. Ta ve-
čina sestoji: iz naše zveze, Poljakov, Čehov, nem-
ških konservativcev, českega plemstva in tako-
zvanega centra. Badeni se je slednjič odločil
za to, da hoče vladati s pomočjo te večine, ne pa,
da bi tudi večina bila deležna na vladanju. Ta
večina naj bi le vršila svojo dolžnost, a naj bi ne
uživala pravic, kakoršnje imajo večine povsodi. V
tako razmerje seveda niso mogli privoliti naši za-
stopniki, in nadejamo se, da ne privolijo nikdar!
(Odobranje.)

Ko se je otvoril državni zbor, predčan je bil
v zbornici prestolni govor. V prestolnem govoru
je bila posebno naglašena jedna točka, ki je
neizmerno razveselila sosebno nas tlačene Jugo-
slovane. Naglašeno je bilo, da se mora izvajati
jednaka pravica za vse! Navada je, da na pre-
stolni govor podaje parlament svoj odgovor. Ta
odgovor se imenuje na kratko: adresa. Načrtov
za adresu na krono je bilo menda več, toda je
dva sta prišla resno v poštev: načrt večine in
načrt manjšine.

V načrtu, za kateri so se se zjediniile sku-
pine na desnici (v večini), je bilo povdarjano kakor
program, da se mora vlada ozirati na zgodovinska
prava posamičnih pokrajin, da mora izvajati jednako-
pravnost vseh narodov in da mora skrbeti za pov-
zdigo materialnega stanja državljanov.

Za tako addresso so se zjediniili klubi na desnici,
ali do razprave v zbornici o tem načrtu ni prišlo!!
(Pride še.)

Ustava: vir narodnim prepirom v Avstriji.

II.

Narodno vprašanje.

Spisatelj knjige „Die Verfassung als die
Quelle des Nationalitätenhandels in Oesterreich“ je
smatral za umestno, da takoj v predgovoru —
predno je prešel na posamične točke svoji studiji
— izrazi svoje menenje o narodnem vprašanju. Na-
rodnostno vprašanje označa lapidarno s tem, da je
primerja s knjigi, ki ni prav zapeta in jo torej
treba zopet odpeti do zadnjega gumba.

To označenje je po našem menenju naperjeno
najprvo proti onim, ki bi hoteli narodno vprašanje

mu poljubiti roko. Solza se je v tem vtrnila na Me-
todovem obrazu.

„Z Bogom!“ je dejal še jedenkrat ter odšel
hitro.

„Metod!“ je zaklical trgovec gnujen, a kli-
cani ga ni slišal.

„Kaj mu je?“ si je mislil Ziperlein ter hodil
po sobi sém ter tje. „Čuden otrok to!... Kako
čudno je bilo njegovo vedenje! Kako bled je bil
njegov obraz! Kaj, ko bi...“

V tem je slišal silen pok.

„Moj Bog!“ je zaklical, oprijel se mize in
padel nezavesten na tla...

...Čez jedno leto in pol se je pa omožila
Repetova Tončka s Ziperleinovim knjigovodjo. In
stari Ziperlein je bil na njeni poroki. Ko je pa
videl, kako ljubko se nasmiha svojem mužu, je
ustal izza mize in odšel jezen... Tisti dan je pra-
vila celó kuharica, da ga je slišala, kako je glasno
ihTEL v svoji sobi... (Zvršetak).

rešiti na čisto priprost način, to je: da je prezirajo ali potajujejo; v drugo pa proti enim, ki bi hoteli po vsej sili, da je bila suknja prav zapeta do sedaj, da je torej ne treba odpenjati več. To bi bili Nemci različnih barv, ki nočejo priznati nikakor, da so sedanji odnosi nenevarni, da se nemško nadvladje ne da vzdržati, da torej treba sprememb.

Avktor pravi, da treba izluščiti jedro iz lupine, namreč vprašanje: ali je možno mirno sodelovanje vseh narodnosti v Avstriji, ali ni možno?

Ako bi smatrali to poslednjo za pravo, misliti bi si morali, da je v sedanjih bojih razganjajoča sila tolika, da mora razrušiti državo prej ali slej. Mnogokdo se je vrigel v naročje takemu črnogledstvu, a ravno to je po menenju spisateljevem razlog, da zahteve posamičnih delov od dne do dne v večji meri presežajo mejo onega, kar je možno izpolniti v Avstriji. Spisatelj je menda hotel mahitati po radikalizmu v Nemcih in v Slovanih, a mi ne moremo drugače, nego da mu pripomnimo: narodne zahteve nas avstrijskih Slovanov niso nikdar presežale one meje. To pa prav iz tistega razloga, katerega navaja g. avktor brošure sam, iz razloga namreč, ker mi ne moremo želeči, da se razruši ta država. Nagon po narodni samoohranitvi nas že sili, da moramo le želeči, da se ohrani ta država, kakor se je izrazil slavni zgodovinar in politik Palacky: „Ako bi Avstrije ne bilo, morali bi jo ustvariti!“ Po zakonih narodnega egoizma že moramo sklepati, da iz teženj avstrijskih Slovanov ne more izhajati tista sila, ki bi hotela razgnati to državo. Naše zahteve so take, da se more narodno vprašanje krasno rešiti v okvirju te države. Ako je torej — in je, žalibog — narodno vprašanje v Avstriji porodilo takih sil, katere delajo na razpad države, potem teh sil ni iskati v slovanskem taboru, ampak nekje drugje — tam, odkoder prirejajo ekspedicije na inozemska tla, da od tam sem bujskajo veliki narod nemški proti naši državi! To treba konstatovati, to treba imeti pred očmi, da se ne bodo merili z isto mero krivični in pravični. Mislimo si n. pr., da sta prišla v hišo dva berača: jeden poln žganja, drugi pa lačen in žejen. Kaj bi rekli, ako bi gospodar vrigel preko praga pljanca in takoj za njim tudi lačnega? Rekli bi, da je postopal krivično. Tako je v Avstriji z narodnim vprašanjem. Ako je tudi slov. radikalcev ki kričé, ali oni kričé, ker so lačni, t. j. ker slov. plemenom niso še dane vse garancije za razvoj in obstanek. Takih garancij naj nam dajo in videli bodo, da narodno gibanje med Slovani ne le da ni nevarno za državo, ampak da to gibanje pripravlja pot pravi in jedini možni rešitvi narodnega vprašanja.

No, spisatelj omenjene knjižice sam ne pripada vrsti črnogledov, marveč veruje v srečno rešenje narodnega vprašanja. In tu je storil spisatelj zlati izpoved, da ob reševanju narodnega vprašanja ni smeti več misliti na to, da bi se vse narodnosti spremenile v jedno samo!

S tem je pisec zares izluščil jedro sedanjim prepričim v Avstriji. Nemški nacionalci in liberalci bi hoteli imeti nemško uniformirano Avstrijo, mi pa bi hoteli, na podlagi naravnega prava in ustavnih zakonov, vsem narodom jednako pravične države.

To sti dve struji, kateri treba imeti v računu, ako hočemo prav poznati bitstvo sedanjih bojov v Avstriji!

Kateri teh dveh struj pripade zmaga? Ako je opravičena vera v obstanek in srečni razvoj Avstrije, tedaj je zmaga gotova naši struji.

Tudi pisec večkrat omenjene brošure meni — zaključuje svoj predgovor — da ni nikakega pravega vzroka za črni pesimizem gledé bodočnosti naše države, da torej ne bi bilo prav, ako bi hoteli slabiti spodbujanja za srečno rešenje narodnega vprašanja v Avstriji.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 25. oktobra 1897.

K položaju. Akcija barona Dipaulija se je izjalovila. To je najnovejša vest. V kolikor smo mogli posneti iz časniških poročil, bil je baron Dipauli skoro gotov, da pridobi za svoj predlog — za uravnavo jezikovnega vprašanja — potom zakonodaje — toliko opozicijo kolikor večino. Kar je prišla včeraj vest, da se mu je poskus ponesrečil.

Očividno je baron Dipauli previsoko cenil svoj lastni ugled in premizko sedanjo napetost med strankami in nenavadno občutljivost. Kakor že povdarjano, večkrat, desnica ni bila načelno nasprotna predlogu Dipaulija, ampak le načinu, kakor je ta predlog prišel v zbornico. Zlasti je Dipauli pozabil na občutljivost Čehov, ko je dostavil svojemu predlogu ominožne besede, da je urediti jezikovne vprašanje „v namen da se odpravijo jezik. naredbe“. Treba da pomislimo, da znači to uprav častno vprašanje za narod češki, da se ne odpravijo jezik. naredbe popred, dokler se stvar ne uredi drugim načinom, ali vendar tako, da dobe Čehi vsaj toliko, kolikor se jim je dalo jezikovnimi naredbami. Seveda je baron Dipauli pozneje — ko je vidil razburjenje med večino — dodal pojasnilo, da je mislil na odpravo jezikovnih naredeb še le potem, ko se jezikovno vprašanje uredi. Toda nekoliko pelina je vendar ostalo na dnu in to pogreneva še vedno.

A da so tudi Nemci umeli Dipaulijev predlog tako, kakor da je isti naperjen proti Čehom, o tem priča dejstvo, da so vse skupine v opoziciji dobrohotno vsprejele ta predlog in so bile celo pripravljene, odreči se svoji ljubljani obstrukciji, ako pride ta predlog v razpravo takoj po razpravi o zatožbi ministrov, ter so se že veselili na združenji vseh Nemcev proti Slovanom. Toda temu se je uprla večina, ki je izjavila svojo voljo, da se popred spravi pod streho najnujnejše vprašanje, nagodbeni provizorij. Temu pogoju se je pa zopet uprla opozicija in tako je baron Dipauli običal sredi pota se svojim predlogom.

Kaj sedaj? Sedaj še le je postal baron Dipauli središče kombinacijam. Ali se povrne kakor zgrevani grešnik v večino, ali pa jej da slovo? Od odgovora na to vprašanje je odvisen obstanek sedanje večine in po takem bodoči razvoj stvari. Češki „Narodni Listy“ menijo, da se baron Dipauli zgrevano povrne v večino, dočim zagotavlja konservativni „Vaterland“, da bode Dipauli hotel i nadalje igrati čudno ulogo, to je: sedeti v večini in — operirati na svojo roko. Seveda imenuje „Vaterland“ to „veliko patrijotičko delo za pomirjenja narodov“ in dostavlja še: „Dipauli ne bode postopal proti strankam večine, ali brez njih!“ Ako ima Dipauli res take namene, potem znači to toliko, kakor da je že stopil iz večine in skupinam na desni ne bi preostajalo družega, nego izvesti konsekvence po reku: Kdor ne hodi z mano, hodi proti meni!

Naši slovenski in hrvatski poslanci imajo pred seboj jasno predčrtano pot: brez garancij, da se takoj izvedejo vsaj najnujnejše zahteve naše, nobene privole, ni vlahi ni večini! Stojéti na tem stališču priobčujemo zadovoljstvom nastopno poročilo, došlo nam iz parlamentariških krogov:

„V svojem listu št. 126 od petkaprinašate v poročilu iz državnega zbora po drugih listih posneto vest. — da se je med vlado in nami doseglo sporazumljenje zaradi naših zahtev in da je naša „zveza“ sklenila glasovati za spravi provizorij. To so kardinalna vprašanja naše trenutne politike, in poslanec je ležeče na tem, da se popravijo neresnične vesti. Prosim Vas torej, da konstatujete:

1. da se o zahtevah slovenskih in istersko-hrvatskih do danes še ni razgovarjalo, ne v izvrševalnem odboru večine in torej tudi ne z vlado, —

2. da se je naša „Zveza“ odločila glasovati samo za prvo branje nagodbenega provizorija, ki je zgolj formalno, nikakor pa še ne za provizorij v celoti, in da zata tudi ne bode glasovala popred, dokler ne bode pojasnjeno razmerje med zvezo in vlado!“

K temu bi bile pridodati vest, ki jo čitamo v listih, da se bodo v jutranji seji parlamentarne komisije razpravljale zahteve vseh skupin te večine ter da je grof Badeni pripravljen vzeti iste na znanje.

Torej zopet „na znanje“. Gott helfe weiter! Vendar bi bil že čas, da bi nehali loviti slepe miši, pardon, „jemati na znanje“!

Novo ministrerstvo v Belemgradu. Glasom poročila od ondi se je novo ministrerstvo sestavilo sledeče: dr. Vladan Gjorgjevič (nevtralen, prej naprednjak) predsedništvo in vnanje stvari, Jefrem Avdonovič (liberalec) notranje stvari, Stefan Popovič (naprednjak) finance, Konstatin Kristič (sin znanega večkratnega ministra Nikole Krističa, se-

daj poslanik v Bukarešti) pravosodje; Dimetrije Stojanovič (liberalec) stavbe, Lazarevič ali pa Drosdič (oba liberalca) narodno gospodarstvo, Simon Lozanič ali pa Spiro Simić (oba liberalna) pouk, polkovnik Bučković (nevt.) vojska.

Partikularizem v Bavarski. Bavarska, da-si formalno priključena Nemčiji, ni v resnici (t. j. v glasu prebivalstva države Bavarske) nikdar simpatizovala s Prusijo, oziroma Nemčijo in se je bolj naslanjala na Avstrijo. Tako je bil tudi kralj Ljudevit II., znan kakor uzoren duh in pravico-ljub, dokler ga ni obdala duševna noč, gojil čisto v srcu hladno mržnjo nasproti ošabni Prusiji, ki je menila, da zamore s svojim Bismarckom podjarmiti si ves vesoljni svet. Nikdar ni mogel slišati, da bi se poleg njegovega imena imenovalo tudi ime nemškega cesarja in je prepovedal, da bi se oficijelno prej imenoval nemški cesar, nego on, bavarski kralj in oče Bavarske. To njegovo občutljivo samoljubje je bilo opravičeno tem bolj, ker je moral gledati z gnevom, kako bahato nastopa ideja Velikonemčije, katero so zastopali trojica: Viljem I., Bismarck in Moltke, in do katere uresničenja so predniki Ljudevita pripomogli s tem, da se je Bavarska priključila telesu Nemčije. Ljudevit II. je popolnoma soglašal s svojim narodom, katerega simpatije se nikdar niso prav strinjale s Prusijo. Ljudevit II. je bil tako rekoč pravcato utelešenje volje svojega naroda, kateri je tudi ljubil svojega Ljudevita kakor svoj ideal. Radi tega se Ljudevit narodu ni kar nič zameril, da ni bil prijazen Prusiji, pač pa seveda krogom, ki so bili Bismarckovega menenja. In še danes, ko Ljudevita že davno več ni, še ni ugasnil duh partikularizma v Bavarcih, — nasprotno, še rasti utegne od dne do dne in pisma kralja Ljudevita II., objavljena baš sedaj, reklo bi se lahko, kakor v nekak odgovor prusofilskim intrigam v Avstriji, pripomorejo k dviganju partikularizma še mnogo bolj. V teh pismih se kralj Ljudevit II. v prvi vrsti pritožuje, da bavarski liberalni listi povzdipajo v nebo nemškega cesarja in prestolonaslednika, njega Ljudevita, pa skoro niti ne omenjajo. Pravi, da so ti listi najeti od Prusije in bi bilo dobro, da bi tudi bavarski listi uduševali ta pruski slavospev v Bavarski.

V nekem drugem pismu prosi kraljico-mater, da v njegovi navzočnosti ne govori o politiki, najmanj pa da hvali Pruse itd.

Ta pisma so napravila precejšno senzacijo v Bavarski in ker baš sedaj zopet nekako dviga svojo glavo pruski orel, utegne partikularizem v Bavarski, kakor v odgovor, še bolj dvigniti svojo glavo.

Različne vesti.

Zopet so pogoreli! Okr. šolski svet v Spljetu je globil nekatere stariše, ker niso pošiljali svojih otrok v hrvatsko šolo. Dotičniki so se pritožili — ker je tudi ministerstvo nauka potrdilo ukrep o rajnega šolskega sveta — na državno sodišče. Toda tudi to sodišče je zavrnilo pritožitelje. Pritožbo je zagovarjal državni poslanec dr. Cambon in so njega izvajanja zares zanimiva, ker nam kažejo, kako navdušeni so ti gospodje za enakopravnost tam, kjer so oni v manjšini, kjer ne morejo kratiti enakopravnosti — drugim. Dr. Cambon se je skliceval celo na § 19. temeljnih zakonov, govoril je tudi o enakih pravicah vseh narodov v šoli in uradih! Toda ne smete pozabiti, da je ljubi dr. Cambon govoril — o Spljetu! To je prav tisti gospod Cambon, ki v Trstu pošteno — pozablja na zakone enakopravnosti in ki se kar prekrizuje — ne, liberalni gospodje se ne prekrizavajo — kateremu se, recimo, lasje ježe in zliva želé, kadar mu kdo govori o § 19, priznavajočem tudi slovenskemu jeziku jednaka prava v šoli in v uradu.

Tudi „Piccolo“ se jezi, da občina v Spljetu še ni osnovala italijanske šole za 4000 tam živé-čih Italijanov. Pa v Trstu? Kaj je s slovensko šolo v Trstu, kjer živi nekaj več nego 4000 Slovencev, in to pravih in resničnih, ne pa takih, kakoršni so Italijani v Spljetu, ki so po polovici hrvatski renegatje, po drugi polovici pa — italijanski podaniki.

Vidi se, da je italijanski gospodi jako dolga pot iz Trsta do Spljeta, da imajo mejpotoma časa dovolj za popolno spremembo svojih nazorov o enakopravnosti, o § 19 in o pravicah manjšin

Pogoreli pa so vednar le zopet in „Piccolo“ dela kisle obraze, ko so se nekam sumljivo jela množiti taka ponesrečenja laške gospode. Je res sitno to: v parlamentu se še najde kupec za vsako, še tako medlo italijansko raco, toda na sodiščih so čudni ljudje, ki mislijo se svojo in ne z Cambo-novo glavo!

Ravnopravnost na finančni oblasti. Pišejo nam: Te dni se razdeljujejo tiskovine za popise hišnih stanovnikov v namene odmerjanja dohodnine. Tudi menije zadela dolžnost, da bi moral napraviti tak popis svoje lastne družine in svojih najemn. Svoje dolžnosti pa nisem spolnil, ali prav za prav je nisem mogel spolniti, ker so bile tiskovine le v laškem in v nemškem jeziku, torej nisem mogel umeti, kako mi je spolniti te tiskovine. Odklonil sem jih torej. To pa ne jedino iz gori navedenega razloga, ampak tudi se stališča, da mora tudi naš slovenski jezik uživati popolno, neomejeno pravo na državni oblasti.

Ako torej nisem storil svoje dolžnosti, nisem kriv na tem jaz, ampak je kriva ona oblast, katera mi noče pripoznati in dati, česar smem zahtevati kakor enakopraven državljani slovenske narodnosti. Kakor ves poblehni narod slovenski, tako sem tudi jaz pripravljen sleherni hip vršiti svoje državljanske dolžnosti, toda skromno menenje moje je to, da naj bi drž. oblasti ne rušile te blagodejne dispozicije med lojalnimi državljani, s prakso, ki se je dala morda zagovarjati v dobi absolutizma, ki pa je nezmisljena v dobi, ko veljajo državni temeljni zakoni od 21. decembra leta 1867.

Na vse zadnje se da tudi še umeti, ako se uvedenju enakopravnosti — v smislu omenjenih zakonov — protivijo sebične stranke in dosedaj gospodovalne narodnosti, ker jim je težko odpovedati se prednosti in privilegijem; ali od strani državnih organov se ne da umeti, še manje pa opravičiti tako postopanje.

Zato stavljam tudi v imenu družih slovenskih okoličanov uljudno ali odločno prošnjo do slavne finančne oblasti, da nam ista nemudoma preskrbi tiskovin v našem jeziku, kajti le tako bomo mogli točno ustrezati nje zahtevam.

Konečno moram javno izraziti svoje začudenje, kako mi je mogel dotični uradnik — ko sem prišel po tiskovine na davčno oblast — groziti s kaznijo, ako ne izpolnim nemško-laške tiskovine. Dotični uradnik ima menda jako malo pojma o pravicah avstrijskih državljanov, v kolikor ti poslednji niso nemške ali pa italijanske narodnosti.

Pri sv. Ivanu, dne 25. oktobra 1897.

Jakob Stanko Godina
h. št. 765.

Čudne nazore imajo izvestni uradniki na finančni oblasti, kakor je razvidno iz nastopnega eklatantnega slučaja.

Nekega dne je šel neki okoličan — ako bi trebalo poslušimo lahko z imenom — na finančno oblast po tiskovine, za predpisane napovedi v svrhe odmerjanja dohodnine. Zahteval je slovenskih tiskovin in je izjavil odločno, da drugačnih ne vsprejme za nobeno ceno. Na vprašanje uradnikovo, zakaj da ne bi vsprejel nemško-laških tiskovin, je odgovoril okoličan: zato ne, ker jih ne umem!! „Pa govorite tako dobro laški. Vi umejete torej!“ Okoličan: „Jaz umejem laški za silo, toliko pa ne, da bi mogel umeti spise. In tudi ko bi umel, ne vsprejem nikakor nemško-laških, ker sem slovenski okoličan!“ Na to pa je storil uradnik izrek, ki zasluži zares, da ga ovekovečimo na tem mestu in ki nam pojasnjuje na drastičen način, kaki nazori vladajo v izvestnih uradniških krogih o sedanjih Avstriji in o pravicah nje narodov. Rekel je namreč okoličanu: „Pa saj morate znati nemški, ker je to državni jezik (lingua dello stato)!!“ Dotični uradnik ne ve torej, da Avstrija nima držav. jezika in — ako Bog da — ga ne bode imela nikdar! Nemški jezik velja sicer po praksi — a ne po zakonu — občevalnim jezikom za razne oblasti in tudi za centralni parlament, ali pojm državnega jezika je naravnost izključen iz temeljnih zakonov avstrijskih! Tega menda ne ve dotični uradnik. Take vrste uradniki so še za nekoliko streljajev pred Schönererjem in družbo. Ti poslednji rohne, ker nemški jezik še ni proglašen državnim jezikom, nekateri državni organi pa

smatrajo že dovršeno istino, kar si Schönerer še le — želi.

No, dotični okoličan vseknil je uradnika prav dobro, se svojim priprostim, zdravim razumom! Vprašal ga je namreč: E gospod, ako je nemščina državni jezik, zakaj pa so tiskovine tudi italijanske? Ako je nemščina državni jezik za Slovence, potem pa je tudi za Italijane!!

Dobro jo je zadel mož! Ne vemo pa, da-li je prepričal tudi dotičnega uradnika, da v Avstriji nimamo državnega jezika?!

Pravda Trigari-Godnig proti uradniku Jakicu.

Našim čitateljem je gotovo še v spominu glasovita pravda, ki sta jo naperila župan zaderski, Nikolaj Trigari in podjetnik Evgen Godnig proti uradniku lista „Il Pensiero Slavo“, radi tega, ker sta se čutila žaljena po nekem dopisu, ki se je bavil z instalacijo električne luči v Zadru. Urednik Jakic je bil obsojen na osem mesecev ječe, a viša oblast je znižala kazen na šest mesecev. V zadnji številki „Pensiera“ pa čitamo zanimivo odprto pismo uradnika do omenjenih dveh gospodov tožiteljev, v katerem izjavlja Jakic iz svoje volje, spontanno in le po zakonih lojalnosti, katerim se mora porokiti pošten novinar: da ga je k objavljenju onega dopisa zavelo le zahteva dopisnika, da ima vsa potrebna dokazila v svojih rokah. Ker pa se kaže sedaj, da dopisnik nima takih dokazov in se je zgodila torej krivica tožiteljema, smatra uradnik za svojo dolžnost, podati jima dolžno zadovoljenje, ne glede na to, da bode moral skoro nastopiti naloženo mu kazen.

Po našem menjenju je to postopanje uradnika Jakica le v čast njemu samemu. Sleherni človek se lahko zmoti, nikdo pa ne tako lahko, kakor novinar, ki mora vedno delati v nervozni naglici, v razburjenju, v neprestanih bojih in je uprav zavisen od zanesljivosti svojih poročevalcev. Časnikarji grešimo, ako grešimo, navadno bona fides v dobri veri, in, zlasti mi po obmejnih pokrajinah: vsikdar z dobrim namenom, da bi koristili svoji stvari v trdem boju. Zmota torej ni nikak preh, ali greh je, ako nočemo pripoznati svoje zmote, ko smo se uverili, da je bila zmota.

S tega stališča treba soditi preklic v „Pensieru Slavo“. In kdor sodi s tega stališča, mora le pohvaliti postopanje g. Jakica, ki je ugodil vrhni zapovedi poštenemu novinarju: lojalni bodi tudi do nasprotnika! Povdariti treba še jedno okolnost, ki je poseben znak lojalnosti: okolnost namreč, da je preklic izšel že po dovršeni pravdi, ko je torej izključena misel, da bi bili uradnika vodili kaki posebni nameni.

Od slavnega o. k. okrajnega glavarstva v Kopru smo prejeli in objavljamo:

Št. 260 97
res.

Slavnemu uredništvu „Edinosti“

v Trstu

V smislu § 19. tiskovne postave vabim slavno uredništvo ponatisniti v listu „Edinost“ sledeči popravek:

Ni res, kar se trdi v vesti „Vedno lepše“, natisnjeni v številki 126 lista „Edinosti“ z dne 21. oktobra t. l., da sem namreč jaz odgovoril deputaciji, ki mi je hotela izročiti protest proti imenovanju sedanjega upravnega odbora v pomjanski občini, češ: „ne vsprejem, pojte kamor hočete“.

Pač pa sem rekel deputaciji, da je bolje, da vložim na visoko namestništvo naslovljeni protest direktno pri imenovani visoki oblasti, ker ima ta istega rešiti.

O predpisanih potih za vložitev takih protestov pa se nemore govoriti; razume se samo od sebe, da se imajo protesti vložiti pri oblasti, na katero so naslovljeni in katera jih ima rešiti.

V Kopru dne 24. oktobra 1897.

O. k. namestništveni svetovalec in voditelj c. k. okrajnega glavarstva.

Schaffenhauer-Ney.

Za družbo sv. Cirila in Metoda. Po zborovanju pri sv. Ivanu se je nabralo v veseli družbi za podružnico sv. Cirila in Metoda 5 gld. S tem je popolnjen stotak za pokroviteljino in je še ostalo 3 gld. 70 nvč. Lepa hvala vsem darovalcem! Sedaj so pri sv. Ivanu trije pokrivitelji: Bralno društvo, župnija in podružnica sv. Cirila in Metoda. Odslej se bode nabiralo za pokroviteljino tamošnjega otroškega vrtca. Sleherni denar se nemu-

doma uloti v našo hranilnico, in ko bo zopet stotak, odpošlje se v Ljubljano. Zgorej omenjena svota 3 gld. 70 nvč. je že v hranilnici in stotak odposlan v Ljubljano. Živio!

Kamenje najtolčejo! Slovenski otroci namreč. Tako meni znani gospod zdravnik Sussa na Opčinah. Dva mladeniča iz Bazovice mislita namreč prositi za vsprejem na kmetijski šoli v Gorici ozir. na Grmu. Šla stak zdravniku Sussi, da bijima napravil potreboo zdravniško spridevalo. Gospod Sussa pa je zakričal: „Kaj bodeš hodili v šolo! Kamenje pojte tolč, za to ste vi, ne pa za šolo!“ — Slednjič se je vendar omečal toliko, da je bil pripravljen napraviti spridevali, ako plačata po 1 gld. in 50 nvč. za kolek. No, naša mladeniča sta si mislila, da je zdravnikov tudi drugod, in obrnila sta se na jedni peti ter odšla drugam, kjer so jima napravili spridevali brezplačno in brez kolka!

Poučen pa je ta vsklik dra. Susse za naše okoličane. Kakor električen žarek posvetil je ta vsklik poitalijančenega Slovence na nakane laške gospode. Sedaj vedo okoličani, kaj jim je pri-sojeno, ako se udajo nasprotnikom: kamenje naj tolčejo, davke naj plačujejo in — neumni naj ostanejo! Okoličan ni za šolo. Tako je menil gosp. dr. Sussa in tako menijo žnjim menda vsi njegovi gospodarji!

Menjava služeb. Pravosodni minister je dovolil, da zamenjata svoji službi dr. Ciril Artur Giacomelli v Rovinju in dr. Anton Signori v Trstu

50letnica hrvatskega uradnega jezika. Minole sobote je minolo 50 let, odkar se je v Banovini uvel hrvatski jezik kakor uradni jezik po vseh javnih uradih. Popred se je uradovalo latinski. To petdesetletnico praznuje Hrvatska ob jako žalostnih razmerah — ob obsednem stanju v 12 okrajih in ob poslovanju preke sodbe. Naravno, da ob takih razmerah ni bilo misliti na šumme slavnosti. Toda tolažimo se: tudi v življenju narodov prihaja za hudo uro — zlato solnce.

Dne 22. t. m. je bila vendar slavnostna predstava v narodnem gledališču zagrebskem. Slavnostna predstava se je otvorila s pevanjem hrvatske narodne himne „Ljepa naša domovina“, na kar je deklamovala gospa Šramova krasno pesem Preradovića „Rodu i jeziku“. Zatem se je pela opera „Porin“ z velikim sijajem. Na to predstavu je došlo veliko občinstva iz vseh delov domovine.

Burja. Minolo nedeljo smo imeli silovito burjo. Zjutraj še ni bila posebna, a naraščati je jela okolo poludne in je razsajala ves popoldne. Po nekaterih ulicah in trgih je bila tako močna, da si jo komaj zmagoval. To so občutili sosebno oni, ki so bili na shodu pri sv. Ivanu. Uprav grozno je razsajala ob morju, tako, da je bilo spojeno z nevarnostjo hoditi po obrežju. Seveda se je prigodila marsikoja nezgoda. Tudi po vsej Italiji so imeli zlo vreme in viharje.

Čevljarski pomočniki tržaški so izročili gospodarjem spomenico, v kateri slikajo žalostno položnje svoje. Pomočniki predlagajo tudi nov tarif za posamična dela, skrčenje dela na dan in 20% poviška onim, ki imajo stalno plačo.

Danes bodo čevljarji delavci zborovali v prostorih socijalno-demokratske zveze.

Nemštvo na Hrvatskem. Kako se izvaja Nemec načelo enakopravnosti, kaže nam skoro slednji dan. Mej tem, ko se nekako zlobnim hinavstvom trga za „jednakopravnost“ nemškega jezika v de-želah, kamor se je nemštvo priselilo v poznejih časih, uslujuje se v kraje, kamor nemški jezik kar nič ne sodi, kateremu pa bodo hoteli Nemci v po-znejih časih gotovo tudi ti jati „jednakopravnost“, dokler se jim seveda ne bi posrečilo, da ga po-stavijo na sedež — gospodovalnega jezika. To je teorija ponemčevanja, torej teorija najbrutalnejše krivdnosti, katere se nikdar ne sramujejo „kulturni“ Nemci. No, v Hrvatski nemški jezik prav gotovo ne bi smel imeti opravka in vendar se širi i ondi ohelo in zlovoljno germanstvo. Tako so Nemci lepo ustanovili zopet jeden listič več v Hr-vatski. V Vinkovcih je jel izhajati lokalni (!) tednik v nemškem jeziku pod naslovom „Vinkovce und Umgebung“. „Hrv. domovina“ svari občinstvo pred tem tednikom, povdarjajoča, da hrvatskemu narodu nikakor ni treba nemški pisanih časopisov, in zahteva, da se zatro ti listi. Narod naj se drži svojega, hrvatskega časopisja.

Tako je prav!

Laestnik kensoreij lista „Edinost“. Izdavatelj in odgovorni urednik: Fran Godnik. — Tiskarna Dolenc v Trstu.